

З. М. Бурик,
д. держ. упр, старший викладач кафедри регіонального управління
та місцевого самоврядування, ЛРІДУ НАДУ при Президентіві України

DOI: 10.32702/2306-6814.2019.6.81

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ОБСЛУГОВУЮЧОЇ КООПЕРАЦІЇ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Z. Buryk,
Doctor of Public Administration, Senior Lecturer of the Department of Regional Administration
and local government of LRIDA NAPA under the President of Ukraine

STATE SUPPORT OF SERVICE COOPERATIVES OF RURAL AREAS IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

У науковій статті проаналізовано відображення у Глобальних цілях сталого розвитку до 2030 року окремі аспекти розвитку територій, зокрема сільських територій, міст та продовольчої безпеки, продуктивності сільського господарства, формування нових виробництв та обслуговуючої кооперації сільських територій. Виявлено особливості та значення обслуговуючої кооперації, як форми господарювання та можливості кооперативних структур для розвитку агросектору і сільських територій. Наведено нормативно-правові основи регулювання обслуговуючої кооперації в Україні: Конституція України, Господарський кодекс України, Цивільний кодекс України, Закон України "Про кооперацію" та інших. Висвітлено ключові цілі та положення Концепції розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації на 2018–2020 роки. Охарактеризовано структуру механізму державної підтримки обслуговуючої кооперації сільських територій, складовими якого визначено: нормативно-правову, інституційну, організаційну, фінансову та інформаційну. Важливою визначено фінансову складову, яка виявляється через пільгове оподаткування та субсидування, кредитування, виділення коштів на підтримку кооперації через державні цільові програми.

The scientific article analyzes the reflection in the Global Sustainable Development goals by 2030 of certain aspects of the development of territories, in particular rural areas, cities and food security, agricultural productivity, the formation of new productions, an increase in the overall level of investment in agricultural production, the creation of new innovative forms of production organization and servicing cooperation of rural territories, increase of productivity of agricultural production.

The peculiarities and significance of service cooperation as a form of management and the possibilities of cooperative structures for the development of agro-sectors and rural territories, in particular: the possibility of organizing large-scale production with a high level of sales, the possibility of obtaining various forms of state support, the role of cooperatives in raising the level of employment of rural areas.

The normative and legal bases of regulation of service cooperation in Ukraine are presented: the Constitution of Ukraine, the Commercial Code of Ukraine, the Civil Code of Ukraine, the Law of Ukraine "On Cooperation" and others. The key goals and provisions of the Concept for the Development of Farmers and Agricultural Cooperatives for 2018–2020 are highlighted as the main strategic document aimed at creating the necessary organizational, material, regulatory environment and environment to stimulate the development of service cooperatives and agriculture in general.

The structure of the mechanism of state support of service cooperation of rural territories, the components of which are defined: normative-legal, institutional, organizational, financial and informational. An important financial component is identified, which is manifested through preferential taxation and subsidies, lending, and the allocation of funds to support co-operation through state-targeted programs.

According to the results of the research, it has been established that today, in Ukraine, the leading documents by which the mechanisms of state support of service cooperatives of rural areas are built are: the Law of Ukraine "On Cooperation", the Commercial Code of Ukraine, the Land Code of Ukraine, the Tax Code of Ukraine, the Concept of development of farms and agricultural cooperatives for 2018–2020 years. At the same time, financial support mechanisms for servicing cooperatives are not sufficiently expressed.

*Ключові слова: державна підтримка, обслуговуюча кооперація, цілі сталого розвитку, сільські території.
Key words: state support, serving cooperation, goals of sustainable development, rural territories.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Забезпечення сталого зростання у світовому та національному масштабах потребує досягнення цілей та завдань сталого розвитку. Серед пріоритетів для його досягнення (Глобальні цілі сталого розвитку 2030) можемо виділити подолання голоду та розвиток сільськогосподарства, скорочення нерівності, розвиток міст та територій, гідну працю та економічне зростання, що безпосередньо пов'язані з розвитком сільських територій та кооперації як форми організації сільськогосподарського виробництва. Для стимулювання обслуговуючої кооперації в Україні необхідна державна підтримка, що може ґрунтуватись на пошуку джерел пільгового оподаткування, фінансового прямого та непрямого стимулювання обслуговуючої кооперації, що потребує додаткового наукового аналізу.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЄТЬСЯ АВТОР, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Дослідженню тематики кооперації сільського господарства, виявленню недоліків та переваг формування малого підприємництва та висвітлення найбільш важливих аспектів займалось чимало науковців, а саме: В. Бондарчук, А. Величко, Р. Голуб, Н. Демчук, О. Добровольська, А. Збарська, В. Зіновчук, І. Кадирус, Г. Калетник, Л. Катан, І. Кунь, Н. Морозюк, І. Мосіюк, С. Мосіюк, М. Помазан, О. Рудік, С. Слюсар, М. Талавира, В. Терещенко, Ю. Ульяновченко, В. Чеботарьов та інші.

Окремим аспектам публічного управління присвячені дослідження: В. Зіновчук, С. Приліпко, О. Собкевич. Разом із тим, науковцями не досліджені питання стимулювання споживчої кооперації в умовах необхідності досягнення сталого розвитку в Україні.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є аналіз механізмів державної підтримки обслуговуючих кооперативів сільських територій.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБґРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Процеси становлення України як незалежної держави, та прийняття світовою спільнотою Концепції сталого розвитку розвивалися схожим темпом. Так, упродовж 1991—2015 рр., на світовому рівні прийнято низку важливих документів: програма дій "Порядок денний на XXI століття", одним із основних напрямів реалізації якої є розроблення регіональних порядків денних для великих і малих міст; "Стамбульська декларація по населених пунктах" і "Порядок денний ХАБІТАТ", прийняті на Міжнародній конференції ООН зі сталого розвитку населених пунктів; матеріали засідань Комісії ООН щодо населених територій і сесій Комітету з населених пунктів (ЄЕК ООН); "Керівні принципи планування сталого розвитку населених пунктів ЄЕК ООН". "Порядок денний на XXI століття" закликає уряди прийняти національні стратегії сталого розвитку, які необхідно розробляти з широким залученням громадськості. Відповідно до вказаної угоди, головну відповідальність за зміни покладено на національні уряди. У документі зазначено, що вони мають співпрацювати з місцевою владою та об'єднаннями громадян.

У сучасних умовах, Глобальні цілі сталого розвитку, затверджені у 2015 р. на саміті Організації Об'єднаних Націй (далі — ООН), сьогодні є основою формування національних стратегій в Україні. Для того, щоб досягнути визначених цілей, необхідно впровадити ефективні та організаційно сформовані механізми державного регулювання та підтримки. Це створення ефективного інституційного, організаційного, нормативно-правового, інформаційного забезпечення. Орієнтиром таких змін має стати створення високого економічного потенціалу, підвищення життєвих стандартів, збереження довкілля, територіальної рівності. У цьому контексті зростає роль розвитку сільських територій та побудови на них виробничих кооперативних об'єднань.

Кооперація є однією з традиційних форм господарювання в аграрному секторі. Як система соціально-економічних відносин вона істотно впливає на розвиток управління й економіки країни. Будучи особливим суспільно-господарським інститутом, кооперація слугує об'єднувальним елементом формування і реалізації колективного інтересу. Певний інтерес у напрямі комплексного розвитку сільських територій становить обслуговуюча кооперація як різновид кооперативного руху. В умовах децентралізації влади та за сучасних процесів економіко-адміністративного управління дослідження теоретико-методологічних аспектів специфіки публічного управління розвитком обслуговуючої кооперації сільських територій на інноваційних засадах є актуальною проблемою сьогодення [12, с. 102].

Особливість розвитку кооперативів у тому, що вони розвиваються як економічні і соціальні структури та найбільш поширені у сферах, де виробникам не вигідно діяти на ринку самостійно, не вигідно вкладати капітал приватному бізнесу або у сферах із підвищеними ризиками господарювання. Агропромислове виробництво характеризується за всіма цими показниками. Європейські країни через кооперативні формування в аграрному секторі реалізують понад 60% усієї виробленої фермерами продукції, а скандинавським країнам належить навіть більше 80%. Кооперативи Китаю та Японії реалізують на внутрішньому та зовнішньому ринках понад 90% сільськогосподарської продукції, виробленої своїми членами [13, с. 46].

Можливості кооперативних структур щодо покращення конкурентоспроможності малих та середніх виробників виражаються у: оптовій закупівлі засобів виробництва; об'єднання зусиль членів кооперативу у сфері продажу та доставки виробленої продукції; спільній власності на обладнання, техніку та устаткування; полегшенні доступу до фінансово-кредитних ресурсів; отриманні консультаційних послуг та інформації щодо ситуації на ринку; лобіюванні захисту інтересів на національному та регіональному рівнях; спрощенні доступу до ринку збуту продукції; підвищенні якості продукції; зменшенні витрат та збільшенні доходів членів кооперативу; сприянні зайнятості сільського населення; формуванні навичок самоврядування та ефективного господарювання на селі [1, с. 60].

На підставі аналізу теоретичних концепцій розвитку інноваційних процесів і досвіду функціонування кооперативних структур виділимо три аспекти дослідження місця і ролі обслуговуючої кооперації в розвитку

сільських територій з позицій: інноваційно-активної форми господарювання, важливого елемента інноваційної інфраструктури та можливостей використання відповідного потенціалу. Незважаючи на те що сервісні кооперативи перш за все обслуговують малих товаровиробників, вони є джерелом підвищеного попиту на інновації управлінсько-технологічного характеру. Для більшості сільськогосподарських виробників, що не входять до складу кооперативу, придбання високоєфективного обладнання є непосильним і недоцільним унаслідок неповного завантаження потужностей. В обслуговуючому кооперативі капіталовкладення кожного окремого члена на купівлю і встановлення основних фондів є істотно нижчими. Завдяки повному завантаженню потужностей придбане обладнання використовується більш ефективно, а його експлуатаційні витрати мінімізуються [12, с. 104].

На сьогодні виділяють три основні групи законодавчих актів, нормами яких регламентуються кооперативні відносини у сільському господарстві: 1) загальне законодавство, дія якого поширюється на всіх суб'єктів господарювання; 2) галузеве законодавство (особливо земельне, аграрне та інше); 3) спеціальне законодавство (кооперативне, зокрема аграрно-кооперативне). До загального законодавства належать [11, с. 16]:

Конституція України — норми якої є нормами прямої дії і поширюються на всіх суб'єктів господарських відносин. Так, у Конституції України закріплено низку норм, які певною мірою регламентують кооперативні відносини у сільському господарстві. Це, зокрема, стаття 14 Конституції України, яка гарантує право власності на землю; стаття 41 Конституції України, яка передбачає право кожного володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю. Важливе значення для діяльності сільськогосподарських кооперативів має і стаття 42 Конституції України, яка закріплює право на підприємницьку діяльність [4; 11, с. 17];

Господарський кодекс України — він містить норми які регулюють порядок створення, державну реєстрацію, реорганізацію та ліквідацію суб'єктів підприємницької діяльності [2; 11, с. 17];

Цивільний кодекс України — регулює порядок укладення цивільно-правових договорів між суб'єктами підприємницьких відносин, особливості цивільно-правової відповідальності за невиконання цивільно-правових договорів; — Кодекс законів про працю України — містить правове регулювання робочого часу і часу відпочинку працівників, оплату праці працівників, відповідальність за порушення дисципліни праці [11, с. 17].

Важливим аспектом забезпечення сталого розвитку у світовому та загальноукраїнському вимірі сьогодні є стабільний та сталий розвиток міст та громад. Ці питання відображено у цілі сталого розвитку 11 (далі — ЦСР 11) "Забезпечення відкритості, безпеки й екологічної стійкості міст й населених пунктів". Зокрема відповідно до даної цілі передбачено [14]:

1. До 2030 року розширити масштаби відкритої для всіх і екологічно стійкої урбанізації та можливості для комплексного і сталого планування населених пунктів та управління ними на основі широкого участі в усіх країнах.

2. Підтримувати позитивні економічні, соціальні та екологічні зв'язки між міськими, приміськими і сільськи-

Рис. 1. Механізм державної підтримки обслуговуючої кооперації на сільських територіях

ми районами на основі підвищення якості планування національного та регіонального розвитку.

Сталий розвиток сільських територій науковцями трактується як система організаційно-економічних, політико-правових заходів, спрямованих на забезпечення пропорційних, незворотних і стабільних прогресивних змін у виробничій, соціальній та екологічній сферах, які відбуваються у кожній зі складових сільської території [6, с. 202]. Проблема сталого розвитку сільських територій набула актуальності паралельно з тривалими реформами у аграрному секторі економіки, які з плином часу виявилися не зовсім вдалим. Аналіз статистичних даних дозволяє говорити про відсутність умов пристойного життя селян. 70 % сільських населених пунктів не мають на своїй території дитячих дошкільних закладів. Незадовільним є забезпечення їх побутовим, медичним обслуговуванням, послугами зв'язку, радіо тощо [6, с. 202].

Разом із цим, питання розвитку сільського господарства виокремлено у ЦСР 2 "Подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства":

1. До 2030 року подвоїти продуктивність сільського господарства і доходи дрібних виробників продовольства, зокрема жінок, представників корінних народів, фермерських сімейних господарств, скотарів і рибалок, у тому числі шляхом забезпечення гарантованого та рівного доступу до землі, інших виробничих ресурсів і факторів сільськогосподарського виробництва, знань, фінансових послуг, ринків і можливостей для збільшення доданої вартості та зайнятості в несільськогосподарських секторах [14].

2. До 2030 року забезпечити створення стійких систем виробництва продуктів харчування й упровадити методи ведення сільського господарства, які дозволяють підвищити життєстійкість і продуктивність та

збільшити обсяги виробництва, сприяють збереженню екосистем, зміцнюють здатність адаптуватися до зміни клімату, екстремальних погодних явищ, засух, повеней та інших лих і поступово покращують якість земель та ґрунтів [14].

3. Збільшити інвестування, у тому числі шляхом активізації міжнародного співробітництва, в сільську інфраструктуру, сільськогосподарські дослідження й агропропаганду, розвиток технологій і створення генетичних банків рослин і тварин з метою зміцнення потенціалу країн, що розвиваються, особливо найменш розвинутих країн, у галузі сільськогосподарського виробництва [14].

Для реалізації таких цілей та завдань в Україні необхідним буде: вирішити питання з притоком інвестицій у сільські території, зокрема стимулювати розвиток сільськогосподарських виробництв, стимулювати впровадження інновацій у виробництво для підвищення ефективності їх роботи та збільшення зацікавленості інвесторів у капіталовкладеннях, запровадження першопочаткового державного дотування діяльності сільськогосподарських товаровиробників.

В Україні для реалізації основних положень, що визначені у Глобальних цілях сталого розвитку, існує низка стратегічних документів, якими може регулюватись підтримка обслуговуючої кооперації та сільських територій слугує Концепції розвитку фермерських господарств та с/г кооперації на 2018—2020 роки.

Реалізація Концепції розвитку фермерських господарств та с/г кооперації на 2018—2020 роки є інструментом забезпечення сталого економічного зростання сільських громад через розвиток аграрного підприємництва. Адже більшість людей, які живуть у сільській місцевості зайнята саме у сільському господарстві, з яких понад 90% — малі виробники, фермери та господарства населення [5]. Метою Концепції є створення необхідних організаційних, правових та фінансових

передумов для розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації, покращення матеріально-фінансового становища сільського населення шляхом [10]:

1. Надання підтримки фермерським господарствам.
2. Створення нових робочих місць на селі, зокрема через стимулювання сільськогосподарської кооперації.
3. Диверсифікації діяльності фермерських господарств.
4. Створення передумов кредитування фермерських господарств за доступними кредитними ставками.
5. Збільшення рівня реальних доходів сільського населення від передачі в оренду сільськогосподарських угідь.

Відповідно до згаданої раніше Концепції розвитку фермерських господарств та с/г кооперації на 2018—2020 роки, державну підтримку пропонується здійснювати на програмних засадах, шляхом: стимулювання створення нових фермерських господарств; посилення конкурентоспроможності фермерських господарств; стимулювання розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів; стимулювання переходу фермерських господарств на виробництво органічної продукції (сировини); стимулювання первинної обробки та переробки вирощеної фермерськими господарствами продукції; підтримка розвитку тваринництва у фермерських господарствах; стимулювання розвитку виноградарства, садівництва і хмелярства у фермерських господарствах; техніко-технологічне оновлення фермерських господарств та сільськогосподарських кооперативів [10].

Механізм (модель) державної підтримки обслуговуючої кооперації у сільських територіях може включати сформоване нормативно-правове забезпечення підтримки, наявність органів влади, що відповідають за реалізацію такої підтримки, наявність планів заходів підтримки та їх поетапна реалізація. Серед фінансових механізмів підтримки можемо виділити пільгове оподаткування та субсидування, кредитування, виділення коштів на підтримку кооперації через державні цільові програми. Окремим напрямом варто виділити консультативну, інформаційну підтримку та лобізм, що може включати центри навчання та консультацій для сільгоспвиробників, підтримка та пошук зарубіжних партнерів для експортування сільськогосподарської продукції окремих кооперативів, допомога в підготовці кадрів для обслуговуючих виробництв тощо (див. рис. 1).

Більшість державних і регіональних програм, пов'язаних з розвитком сільських територій, мають переважно декларативний характер, або не забезпечуються необхідними фінансовими ресурсами, що ускладнює, а подекуди і цілком унеможлиблює їхнє виконання. Це зокрема стосується Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року, Концепції загальнодержавної програми сталого розвитку сільських територій до 2020 року, Концепції розвитку села та формування самодостатніх територіальних громад на період до 2015 року, затвердженої рішенням Львівської обласної ради від 4 грудня 2007 р., а також багатьох інших [7, с. 5].

Соціальними мотивами кооперативної інтеграції товаровиробників є можливість вирішення ряду важливих

проблем на сільських територіях шляхом підвищення зайнятості сільського населення, його соціальної інтеграції, розвитку людського капіталу. Вагомим також є вплив на екологічний стан сільських територій. Можливість вирішення екологічних проблем полягає у здатності кооперативів акумулювати ресурси для впровадження еколого-безпечних технологій, розвитку органічного землеробства. Окрім цього, скоординована господарська діяльність дозволить дрібним товаровиробникам диверсифікувати виробництво з дотриманням сівозмін, що знизить негативний вплив на навколишнє природне середовище монокультурності, яка набула поширення у більшості регіонів України. Досягнення вищезазначених цілей створення сільськогосподарських кооперативів може бути забезпечене шляхом реалізації ними основних функцій, таких як: представницька — лобювання та захист інтересів учасників кооперативу в державних органах влади; інформаційна — інформаційне забезпечення учасників кооперативу; комунікаційна — обмін досвідом, об'єднання активів для реалізації інноваційно-інвестиційних проектів; фінансова — фінансово-кредитне забезпечення учасників кооперативу; комерційна — усунення локального монополізму посередників [9, с. 276].

Науковці переконані, що саме кооперативні формування дадуть можливість: консолідовано здавати в оренду землю; включати вироблену фермерськими та селянськими господарствами продукцію до маркетингового ланцюга; підвищити додану вартість продукції шляхом покращення первинної обробки та зберігання; підвищити безпеку та якість сільськогосподарської продукції. Окрім того, кооперативи стануть ефективним механізмом згуртування селян і дадуть можливість вирішити цілу низку їх соціально-економічних проблем. Кооперація дозволяє зробити успішним і привабливим малий і середній сільськогосподарський бізнес, особливо для молоді. Враховуючи те, що в селах України проживає третина населення, можна сміливо говорити, що кооперацію слід розглядати як інструмент зміни на краще життя сільської громади [1, с. 59].

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

За результатами дослідження встановлено, що сьогодні, в Україні, провідними документами, за допомогою яких побудовані механізми державної підтримки обслуговуючих кооперативів сільських територій є: Закон України "Про кооперацію", Господарський кодекс України, Земельний кодекс України, Податковий кодекс України, Концепція розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації на 2018—2020 роки. Разом із тим, недостатньо вираженими є фінансові механізми підтримки обслуговуючих кооперативів. Перспективними з точки зору подальших досліджень є питання пошуку непрямих джерел фінансової підтримки обслуговуючих кооперативів сільських територій.

Література:

1. Гончарук І.В. Роль сільськогосподарських кооперативів у забезпеченні сталого розвитку сільських те-

риторій Вінницької області / І.В. Гончарук // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. — 2017. — № 8. — С. 56—67.

2. Господарський кодекс України № 436-IV від 16.01.2003 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

3. Земельний кодекс України № 1012-VIII від 18.02.2016 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1012-19>

4. Конституція України від 28.06.1996 із змінами і доповненнями станом на 2016 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

5. Кооперація як інструмент сталого розвитку сільських територій // Інфоіндустрія. — 2018 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://infoindustria.com.ua/kooperatsiya-yak-instrument-stalogo-rozvitku-silskih-teritoriy/>

6. Маркович Н.В. Регіональні тенденції соціально-економічного розвитку сільських територій Львівщини в умовах глобалізації / Н.В. Маркович // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. — 2014. — № 1. — С. 200—209.

7. Притула Х. М. Проблеми та перспективи розвитку сільських територій України / Х. Притула, В. Борщевський, В. Крупін, І. Куліш / Інститут регіональних досліджень НАН України. — 2011. — 60 с.

8. Про кооперацію: Закон України від 10.07.2003 № 1087-IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1087-15>

9. Прокопчук О.А. Кооперація як чинник сталого розвитку сільських територій / О.А. Прокопчук, М.І. Яремova // Кооперативні читання: 2014: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 27—29 берез. 2014 р. — Житомир: ЖНАЕУ, 2014. — С. 273—277.

10. Про схвалення Концепції розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації на 2018-2020 роки: Закон України від 13 вересня 2017 р. № 664-р [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/664-2017-%D1%80>

11. Розвиток кооперативного руху в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u169/tezi_dopovidey_1.pdf

12. Сергій П. Інноваційний розвиток обслуговуючої кооперації сільських територій: публічно-управлінський аспект / С. Приліпко // Державне управління та місцеве самоврядування. — 2018. — № 2. — С. 102—108.

13. Торосян Г.А. Сільськогосподарська обслуговуюча кооперація як стратегічний напрям у контексті соціально-економічного розвитку сільських територій / Г.А. Торосян // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. — 2016. — С. 45—48.

14. Цілі сталого розвитку 2016—2030. Національна доповідь [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/>

References:

1. Honcharuk, I. V. (2017), "The role of agricultural cooperatives in ensuring the sustainable development of rural areas of the Vinnytsia region", *Ekonomika. Finansy.*

Menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky, vol. 7, pp. 56—57.

2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), "The Commercial Code of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (Accessed 25 Feb 2019).

3. Verkhovna Rada of Ukraine (2016), "On Amendments to the Land Code of Ukraine on Land Bidding", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1012-19> (Accessed 25 Feb 2019).

4. Verkhovna Rada of Ukraine (1996), "The Constitution of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (Accessed 25 Feb 2019).

5. Info Industry (2018), "Cooperation as an instrument for the sustainable development of rural areas", available at: <http://infoindustria.com.ua/kooperatsiya-yak-instrument-stalogo-rozvitku-silskih-teritoriy/> (Accessed 25 Feb 2019).

6. Markovych, N. V. (2014), "Regional tendencies of social and economic development of rural areas of Lviv region in the conditions of globalization", *Problemy teorii ta metodologii bukhgalters'koho obliku, kontroliu i analizu*, vol. 1, pp. 200—209.

7. Prytula, Kh. M. Borshevskyy, V. V. Krupin, V. Ye. and Kulish, I. M. (2011), *Problemy ta perspektyvy rozvytku sil's'kykh terytorij Ukrainy* [Problems and prospects of development of rural territories of Ukraine], Instytut rehional'nykh doslidzhen NAN Ukrainy, Kyiv, Ukraine.

8. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), Law of Ukraine "About cooperation", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1087-15> (Accessed 25 Feb 2019).

9. Prokopchuk, O. A. and Yaremova, M. I. (2014), "Cooperation as a factor in the sustainable development of rural areas", *Kooperatyvni chytannia: 2014: materialy vseukr. nauk.-prakt. konf.* [Cooperative readings: 2014: materials Allukr. sci. pract. conf.], ZhNAEU, Zhytomyr, Ukraine, 27—29 march, pp. 273—277.

10. The Verkhovna Rada of Ukraine (2017), Law of Ukraine "On Approval of the Concept of Development of Farmers and Agricultural Cooperatives for 2018—2020", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/664-2017-%D1%80> (Accessed 25 Feb 2019).

11. NUBIP (2016), "Development of cooperative movement in Ukraine", available at: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u169/tezi_dopovidey_1.pdf (Accessed 25 Feb 2019).

12. Serhij, P. (2018), "Innovative development of the service cooperation of rural areas: the public management aspect", *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriadvannia*, vol. 2, pp. 102—108.

13. Torosian, H. A. (2016), "Agricultural service cooperatives as a strategic direction in the context of socio-economic development of rural areas", *Naukovyj visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*, pp. 45—48.

14. UN House in Ukraine (2017), "Sustainable Development Goals 2016—2030. National report", available at: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/> (Accessed 25 Feb 2019).

Стаття надійшла до редакції 04.03.2019 р.